

Nederland is heel klein voor Le Monde

„Je merkt die typisch Nederlandse zinnigheid niet alleen op beleidsniveau”, zegt Christian Chartier, „maar ook in het dagelijks leven. Bij het boodschappen doen letten Nederlanders echt op de prijs, soms zelfs op een verschil van vijf cent! Dat is toch onzin. Of mensen onderhandelen op het postkantoor over de goedkoopste manier om hun geboortekaartjes te versturen. Ik heb het zelf gezien. Onvoorstelbaar! Dat heeft ook met gebrek aan allure te maken. Je laat een mooie kaart drukken en zet op de envelop zo'n goedkope 'port betaald'-stempel. Dat tegenstrijdige tekent jullie. Het amuseert me, maar helemaal normaal vind ik het niet.”

Christian Chartier (35) woont sinds augustus 1986 in Nederland en is sinds januari 1989 correspondent van het Franse dagblad *Le Monde*. Dit voornamelijk opgemaakte en doorwrochte journalistieke instituut is voor een deel eigendom van de redacteurs. Ongeveer de helft van de veertig buitenlandse correspondenten van *Le Monde* is redacteur van die krant. Christian Chartier is geen redacteur, maar heeft een basiscontract met zijn belangrijkste opdrachtgever. Hij levert ook bijdragen aan Franse radio- en tv-programma's, als het over Nederland gaat.

Le Monde maakt moeilijke jaren door. Er is aan het eind van de jaren tachtig zorgeloos in de krant geïnvesteerd: de redactie is verhuisd, gemoderniseerd en geautomatiseerd, maar zowel de oplage als de advertentie-inkomsten vielen terug en de krant maakte de afgelopen paar jaar een miljoenenverlies. De directie hoopt de verliezen onder meer te beteugelen door de krant in dertig à veertig grote Franse steden — zo'n 45 procent van de oplage wordt buiten Parijs afgezet — om een uur of vier 's middags in de kiosken te krijgen.

Chartier omschrijft zijn functie als 'de vuurtoren' van *Le Monde*. „Ik ben voor 95 procent de oren en ogen van de krant in Nederland.” De overige vijf procent besteedt hij aan „een soort ambassadeursschap van *Le Monde*”. Als je voor *Le Monde* werkt, licht hij toe, moet je nu eenmaal op bepaalde congressen, cocktails en andere officiële bijeenkomsten aanwezig zijn.

„Terugkijkend ligt er een cesuur op 1 januari 1992, daarna heb ik het veel rustiger gekregen. De tweede helft van het vorige jaar, toen Nederland het EG-voorzitterschap bekleedde, was ontzettend druk. Ik heb toen vijf of zes keer de voorpagina gehaald. Daarvoor was me dat nooit gelukt. Op 1 januari gingen de lichten uit omdat het theater voorbij was. Nederland was voor mij weer terug naar af: een gewoon klein land. Zes maanden lang had het onder een internationale microscoop gelegen, daarna viel Nederland terug op de wao-problematiek. Ik was drie maanden lang zowel fysiek als intellectueel uitgeschakeld. Ik vond niets meer interessant. Andere correspondenten hadden hetzelfde. Het plezierige van *Le Monde* is dat als ik niets stuur de redactie er van uit gaat dat er in Nederland ook niets gebeurt. Maar helemaal vrij

Foto NRC Handelsblad/Vicent Merizal

Christian Chartier: 'Ik zal blij zijn als ik het smakeloze vlees van hier niet meer hoef te eten.'

VOOR DE KRANT IN NEDERLAND

ben ik ook weer niet, want ik voel me indirect gecontroleerd door de 1.448 Nederlanders die op *Le Monde* geabonneerd zijn.”

Dit voorjaar verscheen van de hand van de correspondent *Het verdriet van Nederland. Een Fransman stoelt met de Hollandse ziel*. In zijn boek constateert Chartier dat het levenstempo in Nederland buitengewoon laag ligt. „In Nederland is de avondspits al voorbij als die in andere landen nog moet beginnen”, stelt hij vast. „Dat lage tempo is ook een gevaar voor mijn werk. Ik dreig dat nationale werktempo over te nemen, want ik ben na al die tijd min of meer generationeeliseerd. Wat me hier altijd opvalt is dat weken voorbij kunnen gaan zonder dat er iets noemenswaardigs passeert. En dan ineens komt het van alle kanten.”

De Nederlander staat met enig superioriteitsgevoel in de wereld, merkt Chartier in zijn boek op, en heeft de behoefte een gidsrol te vervullen. Daar tegenover staat de geringschattende houding van de Nederlander ten opzichte van de eigen taal, cultuur en identiteit. „Je merkt het aan kleine dingen: er wordt een prachtig nieuw gebouw geopend, van de Koninklijke Nederlandse Papierfabriek. In de krant heet dat dan 'een on-Nederlands gebouw'. Kijk naar de Nederlandse verbazing bij de opening van de Olympische

Spelen. Dat had prestige, was sierlijk en echt groots. Tot zijn eigen verbazing vond de Nederlandse commentator het 'toch mooi'. Na het aanvankelijke debat van het EG-voorzitterschap is de Nederlander zich weliswaar iets meer bewust geworden van zijn eigen identiteit. Hij vraagt zich steeds vaker af hoe hij zich verhoudt tot inwoners van andere Europese landen. Maar zodra er iets wordt georganiseerd, blijft het klein, humaan en zonder uiterlijk vertoon. Nederlanders willen het nooit te ingewikkeld maken, ze willen niet met hun hoofd boven het maaiveld uitsteken. Je voelt dat, je maakt het elke dag mee. Het is niet voor niets dat veel Nederlanders eerst in het buitenland beroemd worden.”

In zijn boek haalt Chartier het Nederlandse moralisme over de hekel, tegelijkertijd prijst hij onze tolerantie. Hij beschouwt beide eigenschappen als de keerzijde van dezelfde medaille. „Er heerst hier onmiskenbaar een tolerante geest. Een goed voorbeeld van die tolerantie is de joodse migratie naar Nederland in de zestiende en zeventiende eeuw. Of neem de Franse schrijvers die in de achttiende eeuw naar Nederland kwamen om hun boeken te laten uitgeven. Aan de andere kant sloot Nederland vlak voor de Tweede Wereldoorlog zijn deuren voor de joden. Ik vraag mij af hoe Nederland een

zeker intolerant gedrag kan vertonen en toch het imago van tolerantie weet te behouden, want ik constateer hier ook vaak intolerant gedrag. Het uit zich hier alleen anders dan in andere landen, op trottoirniveau. Op de sportvelden hoor ik de laatste maanden steeds vaker racistische grapjes. Ook is het in Nederland niet verstandig om sympathie voor de Palestijnen te hebben. Dat wordt niet geaccepteerd.

„Ik doe voor *Le Monde* vooral het klassieke werk: diplomatiek, economisch en af en toe binnenlands-politiek nieuws. Ik stip soms zaken aan die met het Nederlandse imago te maken hebben. Zoals onlangs over het kartelbeleid. Ik heb toen geschreven dat Nederland een diep geloof heeft in het liberalisme, maar dat er duidelijke grenzen aan die vrijheid zijn. Als het om speciale belangen gaat is Nederland in staat alles te doen om de concurrentie dwars te zitten. De Golfoorlog was voor mij aanleiding om over de rol van het geld in de Nederlandse samenleving te schrijven. Zoals gebruikelijk is die betrokkenheid teruggevoerd tot een geldkwestie. Echt diepgravende verhalen over de Nederlandse mentaliteit heb ik niet kunnen schrijven. Dat komt omdat Nederland heel klein is voor *Le Monde*.”

De 'lesjes in civiel gedrag' zoals die tot de Nederlander komen via de tv-spotjes van Postbus 51, aanschouwt Chartier met gemengde gevoelens. „De spot die oproept om aids-patiënten niet te laten verenzamen, vind ik goed. Ze zouden dat in Frankrijk ook moeten doen. Maar die milieuspotjes stuiten mij erg tegen de borst. Waarom moet de 'bekende Nederlander' als een soort locomotief worden ingehuurd om de mensen te laten nadenken. Dat is kinderachtig. Hetzelfde geldt voor die affiches van Amnesty International met die bekende mensen, die zogenaamd waren gemarteld. Die softe communicatie! Alles moet hier soft zijn.” In zijn boek merkt Chartier op dat de bekende Nederlander pas echt aardig wordt gevonden als hij ook 'gewoon' blijkt te zijn. „Die persoonlijke ontboezemingen van al die bekendheden in bladen en op de televisie worden op den duur wel erg vermoeiend. In Frankrijk bestaat niet het praatprogramma zoals hier. Persoonlijke zaken komen wel ter sprake, maar vormen niet de kern van het programma.

„Nederland is een klein land, maar met een groot verleden waar men niet bij stil staat. Het land is klein, maar economisch machtig. De op een na grootste investeerder in de VS en de vierde in Japan. Als het op geld aankomt, zijn jullie bloedserius. Sparen is een nationale kunst: geld verdienen en dat niet uitgeven. De mensen zijn hier niet zo zeer inhalig, het zit 'm vooral aan de uitgeefkant. Voor een Nederlandse verjaardag wordt altijd de vreselijke vraag gesteld: 'Wat moet je hebben?' Daar krijg ik de kriebels van. Ik maak zelf wel uit wat voor cadeau ik geef. Ik merk hier vaak dat een cadeau aan een maximum van vijftien gulden is gebonden. In Frankrijk geef je gemakkelijk een of twee cd's van 200 franc. Dat is hier een luxe-cadeau. Het zijn hier altijd cadeau-tjes.

„Gebrek aan allure gaat hier gepaard

met gebrek aan historisch besef. Onlangs was het zestig jaar geleden dat de Afsluitdijk werd geopend. Jullie hebben een traditie van jubilea: vijf, tien en twaalfen eenhalf jaar getrouwd zijn of op kantoor werken, dat wordt gevierd. Maar als je je bedenkt wat die Afsluitdijk heeft betekend in de strijd tegen de zee. Dat is technisch gezien een enorme prestatie, 32 kilometer lang. Waarom niet een mooie documentaire op tv, waarin mensen die er nog aan hebben meegewerkt worden geïnterviewd. Dan hoef je echt niet in nationale zelfverheerlijking te vervallen. Ik wil er nog altijd een groot stuk over schrijven. Maar in Nederland? Niets. Dat vind ik vreemd.

„Op het gebied van de ecologie is Nederland een voorbeeld voor veel Fransen. Ook met het euthanasie- en drugbeleid staat Nederland model. Dat hier zo openlijk over euthanasie wordt gesproken, beschouwt men in Frankrijk als heel bijzonder. Voor het overige bestaat weinig belangstelling voor het interne Nederlandse discours. Mijn artikel over het Nederlandse aandeel in de Golfoorlog en het debat daarover in de Kamer werd niet geplaatst. Officieel omdat er geen ruimte was, maar officieus omdat daar in Frankrijk geen belangstelling voor bestaat. In verhouding tot andere kleine Europese landen als België en Denemarken komt Nederland vaak aan bod. Misschien komt dat ook wel door mijn eigen initiatief. Ik voelde me aanvankelijk de hoeder van het Nederlands imago in het buitenland. Nu is dat minder belangrijk voor me.”

Chartier zal waarschijnlijk over een paar jaar zijn Nederlandse correspondentenschap opgeven. Wat zal hij na zijn vertrek het meeste missen? „Het levensritme op humane schaal. Ook de Nederlandse-geur zal ik missen. Je ruikt dit land zodra je de grens passeert. En dan bedoel ik niet de mest. Nee, komend uit België is het hier plotseling geordend, ontspannen. Wat ik hier wel mis is de parfumeur. In Parijs ruik je op straat altijd een mengsel van parfumluchtjes van Franse vrouwen. In Frankrijk is men over het algemeen ook beter gekleed. Als je in Nederland netjes gekleed gaat, wordt je gevraagd of je op weg bent naar een feest. Wat ik ook zal missen is koninginndag. Zoveel mensen op straat die feest vieren, zonder incidenten, en wat nog belangrijker is, vrijwel zonder politie.”

Een paar dingen zal Chartier met genoegen achter zich laten: „De wind, in combinatie met de regen, maakt mij depressief. Ik zal ook blij zijn het smakeloze vlees niet meer te hoeven eten.” De grootste bron van ergernis vormt voor Christian Chartier echter het *8-uur-Journaal*. „Wat zal ik blij zijn als ik daar niet meer naar hoef te kijken. Als correspondent moet ik wel kijken, al weet ik dat het vrijwel nooit iets oplevert. Het is ronduit slecht. Ik ben het kijken ernaar als corvee gaan beschouwen. Het *Jeugdjournaal* daarentegen vind ik erg goed. Het lijkt wel of het *8-uur-Journaal* gemaakt is voor kleuters en het *Jeugdjournaal* voor volwassenen.”

HANS RENDERS en TOM ROODUIJF